

IV. MISCELANEEA

CĂLĂTORI ȘI OASPEȚI DE SEAMĂ ÎN CODLEA MEDIEVALĂ

PROF. VASILE MANEA*

Călători prin Codlea. În cocie sau călare, cu carul sau cu diligența, pentru călătorul străin, mai ales în vremurile depărtate, plecarea la drum însemna o înfruntare a sorții, asumarea unor riscuri potențiale chiar și pentru cei mai curajoși dintre ei. În cazul *Țărilor Române* care de-a lungul veacurilor, au fost supuse la nenumărate năvăliri și războaie de cotropire ce amenințau însăși existența poporului, informațiile acestor călători, martori oculari atâtor evenimente, devin un *izvor important pentru istoricul și cercetătorul artei și culturii vechi*. Ca și scrierile cronicarilor, impresiile lor, mai ales atunci când aparțin unor martori obiectivi, direcți ai evenimentelor, capătă valoarea unor adevărate „documente” de epocă ce pot cuprinde prețioase observații asupra vieții economice, sociale și politice.

Drumul Făgărașului, unul dintre marile căi comerciale ce lega centrul Europei de gurile Dunării, trecea în Evul Mediu prin Pădurea Codlei, cobora în șesul Bârsei pe lângă localitatea cu același nume, îndreptându-se spre Brașov. El va fi străbătut în ambele sensuri de-a lungul secolelor, de negustori, călugări și pelerini înarmați (cruciați), de armate cuceritoare și hoarde năvălitoare în căutarea jafului. Mulți dintre aceștia ne-au lăsat impresiile lor, care au străbătut timpul ajungând până la noi, pentru a ne oferi mărturie despre trecutul locurilor.

Printre primii care au trecut pe aici, vor fi doi pelerini germani *Peter Sparnau* și *Ulrich von Tennstadt*. Aceștia porniră în ultimul pătrat al secolului XIV în pelerinaj la Ierusalim. La întoarcere în 1385 au trecut prin Țara Românească, venind de la Timovo.¹ Relația aceasta de călătorie este interesantă pentru cunoașterea drumului care duce din sudul Dunării prin Țara Românească și Transilvania spre Ungaria.

Un alt trecător prin Țara Bârsei și Brașov este *Johann Schiltberger* cavaler cruciat ce participă la expediția de la 1396, organizată de Sigismund de Luxemburg împotriva turcilor.² După dezastrul creștinilor de la Nicopole, acesta ajunge prizonierul sultanului Baiazid I Ildırîm, pe care este obligat să-l urmeze în expedițiile sale asiatice. La 1402 în urma bătăliei de la Ankara este luat în captivitate de Timur Lenk, pe care-l însoțește în expedițiile sale prin Armenia, Georgia ajungând în final în Siberia. După 20 de ani reușește să fugă, trecând spre Germania prin Moldova.

* Profesor la Liceul Nr. 1, Codlea.

1. M. Holban (coord.), *Călători români despre Țările Române I*, p. 17-20

2. *Ibidem* p. 17-19, 30-31.

De la *Georg Reicherstorffer* ne-a rămas o frumoasă descriere a Țării Bârsei: „iar partea aceasta a Bârsei este mult mai frumoasă și este în așa fel împărțită prin așezarea locului, încât poate fi socotită aproape ca o altă Transilvanie: caci este închisă de pretutindeni de munți, e despărțită de secui printr-un râu, numit Ptolemeu. Alutato (Olt). Pe dinăuntru este toată nespus de îngrijită, ai spune hotărât văzând-o că este o grădină”.³ Acesta sa aflat la Brașov între anii 1527-1528.⁴

Giovani Andrea Gromo, căpitan în 1538, părăsește Italia pentru a ajunge la curtea lui Ioan Sigismund Zapolya, principele Transilvaniei⁵. Aici după afirmațiile sale a avut comanda ostașilor din garda prințului între 1564-1565. În această calitate, va cerceta direct cetățile și locurile fortificate din Banat și Transilvania, trecând și prin zona Codlei: "Plecând de la această cetate [Făgăraș], la o depărtare de vreo 15 mile, după ce s-a străbătut cu multă osteneală o pădure și un munte, spre nord [Măgura Codlei] se ajunge în Țara Bârsei, care cuprinde multe castele arătoase și puternice, toate sub ascultarea Brașovului, numit și Verșovia, unul dintre cele mai frumoase orașe din țara întregă în ceea ce privește clădirile, străzile și populația."⁶

La 1574 îl găsim călător prin Codlea pe membrul unei familii de magistrați ai Parlamentului din Paris, *Pierre Lescalopier*, ce se îndrepta cu o misiune din partea ambasadorului francez la Constantinopol spre Curtea prințului Transilvaniei.⁷ După o scurtă ședere la Brașov el va porni spre Codlea: " La 28 iunie mi-am luat rămas bun și m-am dus împreună cu secretarul care ne călăuzea și cu domnul Mihalovski să dorm la Codlea, un sat de unguri la trei leghe de Brașov. La 29 iunie am străbătut o pădure de munte prin care drumul este în întregime podit cu trunchiuri groase de copaci, căci altfel ar fi fost foarte rău și ne-am dus să dormim la Făgăraș, unde este o cetate puternică cu un șanț larg plin cu apă, așezată în mijlocul unui târg mare, bine populat."⁸

În anul 1585 a pornit într-o călătorie de studiu, în tovărășia prietenului său Guillaume Lenormand, străbătând Ungaria, Transilvania și Țara Românească în drum spre Constantinopol, *Jaques Bongars* (1554-1612) senior de Boudry.⁹ Relatându-și călătoria prin Transilvania: "După-amiază am trecut prin Făgăraș, oraș și castel întărit și frumos la 3 mile, apoi am mers prin păduri drum de o leghe. Am dormit la Șercaia, târg al domnilor din Brașov. Am întâlnit pe fiul judeului de Brașov, judele Lucas Hirscher preot al unui târg, la o leghe de oraș, la poalele

3. *Ibidem*, II, 1970, p. 217

4. *Ibidem*, p.183

5. *Ibidem*, p.312 - 313

6. *Ibidem*, p.356

7. *Ibidem*, p.418 - 419

8. *Ibidem*, p.432

9. *Ibidem*, III, 1971, p.149 – 151

munților, puțin lângă drum, unde ne-am dus să prânzim, după ce am mers trei leghe mari prin păduri și prin munții numiți Pădurea Șercăii".¹⁰

De fapt este vorba de trecerea prin Pădurea Codlei și întâmpinarea lor de preotul Georg Hirscher, parohul Codlei (1576-1603).¹¹

David Frolich (1595-1648) studiază matematica, istoria și medicina. Călătorește mult, vizitând numeroase țări din Europa, între care și Transilvania, pe care o cunoaște la 1630¹² adică la un an după moartea lui Gabriel Bethlen și înscăunarea lui Gheorghe Rakoczy I: „Spre apus, adică pe unde se vine din Sibiu în Țara Bârsei, la 3 mile, se înalță muntele înalt și păduros numit Pădurea Codlei, după târgul Codlea, așezat dincolo de munte, vestit pentru biserica lui bine întărită și pentru berea sa. Această regiune produce din belșug cereale și este ca un grânar al neamurilor vecine.”¹³

Un alt călător prin Codlea este pastorul *Conrad Jacob Hildebrandt*, la 1656, fiind component al mai multor solii suedeze spre principele Transilvaniei.¹⁴ În drum spre Ucraina împreună cu ambasadorul G. Welling va trece și prin orașul de la poalele Măgurii căruia îi face o frumoasă prezentare: "Pornind din această cetate, domnul sol a ajuns la Șercaia, un orășel la o milă și mai departe la 20 decembrie, la Codlea, la 3 mile. Înainte de a ajunge la acest orășel și de a coborî din Țara Oltului (Altland) în Țara Bârsei (Burzenland), a trebuit să trecem cale de trei mile mari transilvănene peste un munte păduros și întărit cu mulțime de garduri, de pari, care se numește muntele Codlea. În drumul nostru am dat peste un sat românesc [probabil Holbav] și deoarece era cam frig, unii dintre noi a intrat în casa unui țaran român. În odaia lui, în care era întuneric de-a binelea, am găsit câteva femei bătrâne șezând la vatră și le-am auzit vorbind pe limba românilor: „Mama face focu, frigu.”

După ce ne-am dezmoțit puțin deasupra jărăticului degetele înțepenite de frig, am grăbit spre Codlea, care se vede îndată după deal. Aici am băut bere bună, făcută din grâu și am observat că și aici ca și în alte localități, biserica este împrejmuită cu zid.¹⁵

Vom încheia șirul celor ce au călătorit prin Codlea, cu prezentarea lui *Ioan Ovari*, preot la Miskolcz în Ungaria de Sus.¹⁶ Pe vremea când studia la colegiul din Alba Iulia este ales în delegația ce trebuia să prezinte la Poartă tributul, în felul acesta, descriindu-și periplul, aflăm despre trecerea delegației prin Codlea la 1678: "1 noiembrie – am pornit spre "Șercaia" (Sarkany=Perșani) unde pădurea pe două mile este așternută de podețe, altminteri abia ar putea oferi o cale

10. *Ibidem*, p. 159

11. *Ibidem*.

12. *Ibidem*, V, p. 43-44

13. *Ibidem*, p. 31

14. *Ibidem*, p. 540

15. *Ibidem*, p. 584

16. *Ibidem*, VII, p. 367

de trecere din cauza noroiului; am prânzit în satul Vlădeni printre păduri, noaptea am petrecut-o în Codlea, unde am cinat destul de bine.”¹⁷

Oaspeți de seamă la Codlea. Desigur, fiind așezată în apropierea marelui oraș care este Brașovul, apartenența ei față de Tara Bârsei, ce a jucat de-a lungul timpului un rol important în relațiile dintre Țările Române, au permis Codlei, să fie în preajma unor importante evenimente, ce aveau să aducă pe teritoriul ei mari personalități ale vremii.

Printre primii care au onorat cu prezența lor orașul, a fost *Sigismund de Luxemburg* (1387-1437), rege al Ungariei, iar din 1433 împărat romano-german.

Preocupat de amenințarea în creștere pe care o reprezentau turcii, Sigismund vine la 1395 în Țara Bârsei, unde rămâne mai bine de o jumătate de an. Se întâlnește cu Mircea cel Bătrân la Brașov, unde semnează tratatul de alianță din 7 martie 1395, pentru ca zilele următoare să fie împreună cu alaiul său oaspetele Codlei. Aici cancelaria regelui va redacta o serie de documente, printre care și acela în care cere locuitorilor din satele bârsane să ajute la construirea fortificațiilor Brașovului, contribuind cu transportul de piatră și nisip pentru ca orașul să se poată apăra în caz de atac turcesc.¹⁸

Preocupat de consolidarea frontierei sudice, Sigismund va reveni în zonă și la 1397-1398 și 1419, pentru ca în 1427 să fie din nou „oaspe” la Codlea.¹⁹

În 1585 Franco Sivori ne descrie plecarea domnitorului *Petru Cercel* din Țara Românească și trecerea lui prin Tara Bârsei, poposind mai multe zile la Codlea.²⁰ „...cum am auzit ca alteța sa văzând că nu poate intra în Brașov, ocupase cu oamenii săi un sat (Codlea) pentru a poposi acolo în noaptea aceea, am încălecat și m-am dus în grabă să-l regăsesc. Se pregătea tocmai să stea la masă și astfel, după ce am cinat cu el am început să vorbim despre întâmplările acestea din urmă.”²¹

Marile și furtunoasele evenimente ce vor caracteriza domnia lui *Mihai Viteazul*, vor fi prezente și la Codlea. Campania lui Sinan-pașa în Muntenia, lupta de la Călugăreni și retragerea lui Mihai spre munte în așteptarea ajutorului transilvan, erau bine cunoscute la Codlea, care devenise în această perioadă locul de concentrare al armatei lui Sigismund Bathory. O interesantă descriere a pregătirilor în vederea intervenției militare ne-o lasă *Petru Pellerdi*:²² „...am ajuns la Codlea, la locul hotărât mai dinainte pentru secui, în ziua de 3 septembrie. Secuii ne așteptau acolo de vreo câteva zile. Măria Sa împreună cu Gaspar Kornis și cu alte căpetenii mai mari, fiind de față și Ștefan Bacskay, i-au trecut în revistă;

17. *Ibidem*, p. 368

18. Ub. III, nr. 1353, p. 141-142

19. Fr. Killyen, *Formarea și evoluția comitatului Brașov* în SAI, VI, 19651 p. 19

20. *Călători*, III, 1971, p. 13

21. *Ibidem*, p. 43

22. *Ibidem*, p. 618-619

secuiei care erau acolo în tabără se ridicau la 14 700. Trecerea în revistă a avut loc în ziua de 4 septembrie ...”²³

Deci cu începere din 3 septembrie 1595, *Sigismund Bathory*, principe al Transilvaniei cu suita sa se aflau la Codlea. Acestuia avea să i se adauge curând Ștefan Razvan, voievodul Moldovei care sosește cu 2.300 pedestrași, 700 călăreți și 22 de tunuri mari.²⁴ Interesante sunt amănuntele asupra alcătuirii oastei lui Sigismund Bathory:

“...Din Polonia... Ioan Wayer cu 300 de cazaci ...Ostași nemți ...1600. Orașul Sibiu 1.000 de trabanți negri... Brașoveni 1.000 de trabanți albaștri... Mediașul, Sighișoara, care întrețin și ele 1.000 de trabanți verzi, toți archebuzieri, au venit și ei... Sebeșul, Orăștie, Scaunul Miercurei și Scaunul Ciucul Mare au dat 500 de archebuzieri... Afară de acestia .. nemeșii veniți în persoană din toate județele. Curtenii Măriei Sale 2000 de călăreți ... Bocskay 300 de călăreți ... Cancelarul Josica 200 de călăreți ... Ștefan Csaki 100 de călăreți, apoi 2000 de călăreți și 1000 de pedestrași... plătiți din visteria Măriei Sale, sub conducerea lui Ștefan Torok, Nicolae Sennyey, Gheorghe Bess și Petru Huszar....”²⁵

Se poate vedea clar, contribuția la oaste a orașelor și nobililor, care veneau cu steagurile proprii. În final întreaga oaste era alcătuită din: ”20.000 călăreți lăncieri ... 32.000 de pedestrași ... la aceasta se adăugau 148 de căruțe încărcate cu praf de pușcă, gloanțe, cazmale, sape, funii...”²⁶

Desfășurarea acestei armate în drum spre Muntenia era impresionantă: ”După ce am pornit din Codlea, a trebuit să trecem pe la Bran, care ține de Brașov, unde locul este foarte îngust, încât poate trece numai câte un car; aici am numărat câte care cu merinde aveam cu noi. Erau 3.718... care ... iar pe lângă aceste care, cel puțin 14.000 de oameni.”²⁷

La 21 octombrie 1599 va face tabără cu armata sa în drum spre Șelimbăr, marele voievod *Mihai Viteazul*²⁸, ce va mai poposi la Codlea în 16 martie și 1 mai 1600.²⁹

Urmează apoi, un ”oaspe” mai puțin plăcut codlenilor, *Gabriel Bathory* la 1612, care asediază și cucerește prin vicleșug cetatea,³⁰ ce va fi reluată de codleni, tot prin viclenie, după 4 zile. În zilele de 20 și 21 februarie 1616 va poposi la Codlea principele *Gabriel Bethlen*, iar la 15 august 1632, soția principelui *Gheorghe Rakoczy*.³¹

23. *Ibidem*, p. 620

24. *Ibidem*, p.621

25. *Ibidem*.

26. *Ibidem*.

27. *Ibidem*.

28. G. Nussbacher, *Din Cronici si hrisoave*, Buc. 1987, p.119

29. *Ibidem*, p.122

30. Quellen, IV, p.87

31. J. Leonhardt, *Aus Zeiden*, în „Kronstadter Zeittnung,” nr.103 din 6 mai 1913, p. 2-3

Împăratul Austriei, *Iosif al II lea*, este oaspetele Codlei la 7 iunie 1783, prilej în care românii obțin aprobarea de a-și construi o biserică nouă.³² Urmează la 1788 arhiducele Franz,³³ viitorul împărat *Fracisc I* (1792-1830). Acesta va reveni la Codlea în 1817 împreună cu cea de-a patra soție.³⁴

Dintre domnii munteni ai perioadei fanariote, întâlnim la 1802 pe *Mihail Sutu*,³⁵ aflat cu o parte din boieri în drum spre Sighișoara, apoi la 1818 *Ioan Caragea* fugind de turci și luând drumul Vienei.³⁶

Din cele prezentate se poate observa că micile localități ale țării n-au fost ocolite de mersul istoriei, fiind de cele mai multe ori martori tăcuți ai marilor evenimente și gazde cu sau fără voie a marilor personalități. Pentru moment pana cronicarului le-a scos din anonim. Astăzi, cercetătorului îi revine rolul, ca aplecat asupra documentelor din arhive, să le readucă din nou în actualitatea prezentului, redând faptele locuitorilor care, de-a lungul timpului, au reușit să depășească momentele dificile, continuându-și existența.

32. I. Comanescu, *op. cit.* p.30

33. Quellen, V, p.400

34. I. Comanescu, *op. cit.*, p.35

35. *Ibidem*, p.32.

36. *Ibidem*, p.35.